

Б.Н.ОРИПОВ

ТАСВИРИЙ САНЪАТ

ВА УНИ УКИТИШ

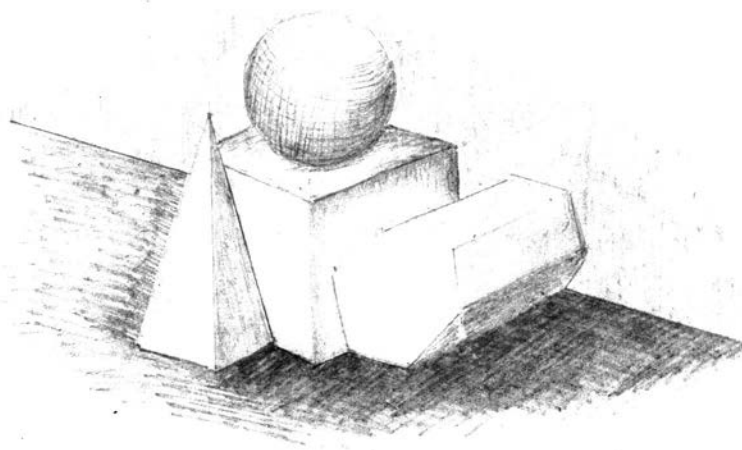
МЕТОДИКАСИ

Б.Н.ОРИПОВ

ТАСВИРИЙ САНЪАТ
ВА УНИ УКИТИШ
МЕТОДИКАСИ

Педагогика коллежлари учун ўқув қўлланма

Тошкент – 2004 йил

КИРИШ

Мамлакатимизда кадрлар тайёрлашни миллий дастури ишлаб чиқилиши ва уни амалга оширилиши таълим-тарбия жараёнида ғоят муҳим аҳамият касб этади. Чунки, миллий кадрлар тайёрлаш ва уни сифат-савия жиҳатидан юксалтириш – бу юқори малакали ўқитувчи-педагогларни тайёрлаш билан бирга ёш авлодга таълим-тарбия беришни ҳам юқори савияга кўтарилишини асосий омили бўлиб хизмат қилади.

Маълумки, таълим-тарбия жараёнида бошланғич синфлар таълими алоҳида босқич, алоҳида этап бўлиб, бу давр бола шахсини энг кучли ривожланиш даври ҳисобланади. Чунки, бу давр болаларни 5-6 ёшидан 10-11 ёшгача бўлган ўсиш даври бўлиб, унда бола шахси ўзининг етуклик ва ўсмирлик даврига илм, тафаккур, тасаввур, малака ва кўникмалар йиғади. Чунки, худди шу даврда бола шахсининг кўриш, кузатиш, идрок этиш, тасаввур ва тафаккур қилишга ўрганиш даврининг энг шиддатли босқичи бўлади. Шу боисдан ҳам бошланғич синф ўқитувчилари тайёрлайдиган педагогика ўқув юртлари ва уларнинг бўлимларининг ўқув режаларини ва дастурларини бугунги кун жамиятимиз талаби даражасида бўлишини таъминламоғи лозим.

Маълумки, педагогика коллежларининг «Бошланғич синф ва меҳнат ўқитувчиси» тайёрлаш бўлимларида ўқитилидагина «Тасвирий санъат ва уни ўқитиш методикаси» ўқув фани мутахассисликнинг асосий ва бош ўқув фанларидан бири бўлиб ҳисобланади. Чунки, бу ўқув фани бўладак ўқитувчи-педагогларни эстетика ва санъат асослари билан қуроллантиради, табиатдаги, жамиятдаги ва санъатдаги гўзалликни кўра билишга ўргатади. Шунингдек, бу фан айниқса, ўқитувчи касби учун ғоят зарур, ҳар соатда, ҳар дақиқада керак бўладиган – расм чизиш кўникмасини беради. Бу расм чизишни билиш ўқитувчи, айниқса, бошланғич синф ўқитувчиси учун шунчалик зарурки, - «Расмни кўрган соқов ҳам тилга киради»¹ - деган иборани эслаб ўтиш ўринли эди. Демак, бошланғич синф ўқитувчисини расм чизишни билишида бошқа ўқув предметларини ўқитишда ҳам расмдан яхши фойдаланиш имконияти туғилади.

Юқоридагилардан кўришиб турибдики, Педагогика коллежларида ўқитиладиган «Тасвирий санъат ва уни ўқитиш методикаси» ўқув фани олдида: ҳар томонлама шакллланган бошланғич синф ўқитувчинини тайёрлаш, унга эстетика, санъат ва материалистик тушунчаларни бери шва расм чизиш кўникмаларини сингдириш мақсадини қўйган ҳолда фаолият кўрсатади.

Юқоридаги анча мураккаб ва масъулиятли мақсаддан келиб чиқилган ҳолда курс ўз олдида:

1. Бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларига табиат-жамиятдаги нарса ва ҳодисаларни кузатиш, кўриш, уларни илмий асосда идрок этишга ўргатиш;
2. Талабаларни бадий дидини, эстетик тушунчасини, материалистик дунёқарашини, гўзаллик оламини ва ижодий истеъдодини, ижодкорлик қобилиятини тарбиялаш.
3. Нарса, воқеа, ҳодисалар тасвирини - расмини чиза билиш, уларни ижодкорлик асосида бажариш бўйича малака-кўникмалар ҳосил қилиш;

---

¹ К.Д.Ушинский. Танланган педагогик асарлар. Т. 1959 й. (244, 313, 314, 438 – бетларга ўқилсин).

4. Рассомчиликнинг барча тур ва жанрларидаги санъат асарларини кўра билишни, идрок этишни, тушуниб, уларни паст савиядаги, калбаки расмлардан фарқлай олиш кўникмаларини бериш;
5. Бўлажак ўқитувчи-педагогларга расм чизишни ўқитувчиларга ўргатишнинг **энг осон, қисқа, илмий асосда** бўлишининг замонавий услуби, дидактик принциплари билан таништириш каби мазмунга эга бўлган вазифаларни кўяди.

Бундай мақсад ва вазифаларни бажариш учун курс ўз мазмунига:

1. Санъат назариясидан қисқача маълумот беришни;
2. Расм чизишни ўргатиш бўйича қаламтасвир, рангтасвир, композиция, бадий-безаш, лой ва пластилин билан ишлаш ва санъат асарларини ўргатиш;
3. Бошланғич синф ўқитувчиларига расм чизишни замонавий, энг самарали услубларда ўргатиш бўйича методик тавсиялар бери кабиларни киритади.

Маълумки, педагогика коллежларининг бошланғич синф ва меҳнат ўқитувчиларини тайёрлайдиган бўлимларда тасвирий санъат фанини ўқитилишида ўзига хос қийинчиликлар мавжуд. Бу энг аввало бу бўлимдаги талабалар расм чизиш бўйича мутлақо малакага эга бўлмаганлиги, иккинчидан бу бўлимда расм чизишни ўргатиш бўйича жуда оз вақт ажратилганлигидир.

Шу боисдан қўлланмани яратишда эътиборни асосан бошланғич синф ва меҳнат ўқитувчиси учун зарур бўладиган билим ва кўникмаларни беришга қаратилди. Шунга кўра қўлланмада расм чизишни жуда оддий нарсалар расмини чизишдан бошлаб, кўпроқ машқ қилишга, ҳатто қўлланмадан фойдаланиб, мустақил ҳолда расм чизишни ўрганишгача имконият яратилди. Лекин, қўлланмада расм чизиш жуда оддий нарсалардан бошлансада, унинг ўқув материалларини давлат стандарт ива дастуридан орқада қолишга имконият берилмаган. Чунки. Қўлланмада расм чизишни анча кенг ва мураккаб жараёнлари бўйича назарий ва амалий тушунча-кўникмалар берилади.

Қўлланмада муаллифни узоқ йиллик тажрибалари асосида тузилган «Тасвирий санъат ва уни ўқитиш методикаси» (Н. 2003 й) дастури асосида яратил-